

ĐỀ ÁN THẨM ĐỊNH VỀ SỰ NHẬN THỨC MONTREAL (MoCA)

CÁCH THỰC HÀNH VÀ SỰ CHỈ DẪN GHI ĐIỂM

Chương trình thẩm định về sự nhận thức được phác thảo như là một cách nghiên cứu về tình trạng suy yếu trong sự nhận thức. Nó đánh giá các lĩnh vực khác nhau về nhận thức như: Sự chú ý và sự tập trung, chức năng thi hành, trí nhớ, ngôn ngữ, khả năng tưởng tượng, quan niệm suy nghĩ, cách tính toán, và sự định hướng. Thời gian để thực hiện đề án MoCA này khoảng 10 phút. Tổng số điểm có thể là 30 điểm, số điểm 26 hay cao hơn sẽ được ghi nhận là bình thường.

1. Phương pháp làm theo các dấu điểm xen kẽ:

Cách thực hiện: Người chấm thi hướng dẫn người bệnh: “*Xin hãy vẽ một đường thẳng, từ một con số đến một từ theo thứ tự từ trên xuống. Bắt đầu từ đây (chỉ vào số 1) và vẽ một đường từ số 1 rồi tới chữ A sau đó tới số 2 và tiếp tục như vậy. Sau cùng chấm dứt ở đây (chỉ vào chữ E)*”.

Ghi điểm: Cho một điểm nếu người bệnh vẽ đúng theo mẫu vẽ sau: 1-A-2-B-3-C-4-D-5-E. Những điểm sai mà không được sửa ngay thì sẽ bị 0 điểm.

2. Khả năng tưởng tượng (dùng hình khối):

Cách thực hiện: Người chấm thi chỉ vào **hình khối** và chỉ dẫn như sau: “*Hãy vẽ cho thật đúng hình khối này trong khoảng không gian bên dưới*”.

Ghi điểm: sẽ được một điểm cho nét vẽ đúng.

- Cách vẽ phải là không gian ba chiều.
- Phải vẽ đủ các cạnh.
- Không được vẽ thêm.
- Các đường vẽ phải song song và có chiều dài tương tự (những hình trụ có dạng chữ nhật được chấp nhận).
- Nếu những chi tiết trên không được thực hiện thì sẽ không có điểm nào.

3. Khả năng tưởng tượng (dùng hình ảnh của đồng hồ)

Cách thực hiện: Chỉ định một phần 3 phía bên phải của khoảng không gian với những chỉ dẫn sau đây: “*Vẽ hình một chiếc đồng hồ. Ghi tất cả các con số và để ở thời gian là 11 giờ 10 phút*”.

Ghi điểm: Một điểm sẽ được ghi nhận cho mỗi 3 dưới đây:

- Vẽ đường vòng (1 điểm): Mặt của đồng hồ phải tròn, hoặc chỉ hơi bị méo một chút thì mới được chấp nhận.
- Vẽ vị trí các con số (1 điểm): Tất cả các con số của đồng hồ phải được ghi đầy đủ theo thứ tự phải ở đúng vị trí một phần tư của vòng tròn, cách viết những con số La Mã được chấp nhận; Những con số có thể ghi ở vòng ngoài;
- Những cây kim chỉ giờ, phút (1 điểm): Phải có hai kim chỉ đúng giờ, kim chỉ giờ phải rõ ràng là ngắn hơn kim chỉ phút; các kim phải gặp nhau ở trung tâm điểm của đồng hồ.
Nếu không làm đúng những điều ghi ở trên thì sẽ không được cho điểm.

4. Đọc tên:

Cách thực hiện: Bắt đầu từ phía bên trái, chỉ vào từng hình ảnh và nói: “*Hãy nói cho tôi biết tên của con vật này*”.

Ghi điểm: Cho 1 điểm nếu trả lời như sau: (1) Lạc đà hai bướu hay lạc đà một bướu (2) Sư tử, (3) những con tê giác hay con tê giác.

5. Trí nhớ:

Cách thực hiện: Người chấm thi đọc một danh sách gồm có 5 chữ với tốc độ một giây một chữ với những hướng dẫn sau đây: “*Đây là cách thử trí nhớ. Tôi sẽ đọc một danh sách các chữ mà bạn phải nhớ. Hãy nghe cho kỹ. Sau khi tôi đọc xong, bạn hãy nói cho tôi biết các chữ mà bạn nhớ được, càng nhiều càng tốt, không cần theo thứ tự*”. Hãy ghi dấu đúng trong khung vuông ở trước từng chữ mà người được thử nghiệm nói đúng trong lần thử nghiệm đầu tiên. Khi người này có vẻ đã nhắc lại xong hết các chữ hoặc không thể tiếp tục được nữa, thì người chấm thi đọc lại một lần nữa với chỉ dẫn sau: “*Tôi sẽ đọc lại danh sách này lần thứ hai. Cố gắng nhớ và nói cho tôi càng nhiều chữ càng tốt, gồm cả những chữ mà bạn đã nói ở lần đầu*”. Ghi dấu đúng vào khung trước từng chữ mà người được thử nghiệm nói đúng trong lần thứ hai, lưu ý người được thử nghiệm rằng anh ta (hay cô ta) sẽ được hỏi lại những chữ này một lần nữa bằng lời nói: “*Tôi sẽ hỏi bạn nhắc lại những chữ đó một lần nữa vào phần cuối của thử nghiệm*”.

Ghi điểm: Không cho điểm ở lần thử nghiệm 1 và 2.

6. Sự chú ý:

Những con số lớn dần: Cách thực hiện: Theo cách chỉ dẫn sau: “*Tôi sẽ nói một vài con số và khi tôi nói xong, hãy lập lại cho tôi nghe đúng như những gì tôi nói*”. Đọc 5 con số liên tiếp ở tốc độ 1 giây cho một số.

Những con số nhỏ dần: Cách thực hiện: Theo cách chỉ dẫn sau: “*Bây giờ tôi sẽ nói thêm vài số nữa, nhưng khi tôi ngừng lại, bạn phải lập lại cho tôi nghe theo đúng thứ tự ngược lại*”.

Sau đó người chấm điểm đọc 5 số liên tiếp với tốc độ một giây một số.

Ghi điểm: Ghi 1 điểm cho từng số lập lại đúng, (N.B.: phần trả lời đúng cho thử nghiệm đọc ngược lại là 2-4-7).

Sự thận trọng: Cách thực hiện: Người chấm thi đọc danh sách các từ với tốc độ 1 chữ 1 giây, sau khi đưa ra chỉ dẫn dưới đây: “*Tôi sẽ đọc những từ kế tiếp nhau. Mỗi lần tôi đọc chữ A, thì hãy gõ một cái. Nếu tôi nói một chữ khác, thì đừng gõ*”.

Ghi điểm: Cho một điểm nếu không có một lỗi nào (Bị xem là làm lỗi khi gõ sai chữ hay đã quên không gõ khi chữ A được nói tới).

Thử nghiệm với một loạt những con số 7: Cách thực hiện: Người chấm thi đưa ra chỉ dẫn sau: “*Bây giờ tôi sẽ hỏi bạn đếm khi trừ đi 7, từ con số 100 và rồi cứ tiếp tục trừ đi 7, á từ con số mà bạn mới trả lời, cho đến khi tôi nói bạn ngừng lại*”. Nói lại cách làm lần thứ hai nếu cần thiết.

Ghi điểm: Phần này được cho 3 điểm. Nếu trừ không đúng thì sẽ không được điểm, 1 điểm cho sự trừ đúng, 2 điểm cho 2 đến 3 lần trừ đúng, và 3 điểm nếu người

được thử nghiệm thành công trong 4 hay 5 lần trừ đúng. Đếm mỗi lần trừ đúng bắt đầu ở con số 100. Mỗi lần trừ được đánh giá một cách độc lập. Vì thế, nếu người được thử nghiệm trả lời sai con số, nhưng tiếp tục nói đúng con số được trừ đi 7 từ con số này, thì vẫn được hưởng một điểm. Ví dụ, người được thử nghiệm có thể trả lời “92-85-78-71-64” với con số 932 là sai, nhưng những con số kế tiếp sau khi trừ 7 đều đúng. Như thế chỉ có 1 lỗi sai và toàn bộ sẽ có điểm là 3.

7. **Lập lại câu:**

Cách thực hiện: Người chấm thi đưa ra cách hướng dẫn sau đây: “*Tôi sẽ đọc cho bạn một câu. Hãy lập lại theo tôi thật đúng những gì tôi đã nói [ngừng lại]: **Tôi chỉ biết rằng John là người được giúp đỡ hôm nay**”.* Sau đó, nói tiếp: “*Bây giờ tôi sẽ đọc cho bạn một câu khác. Lập lại theo tôi thật đúng những gì tôi nói [ngừng lại]: **Con mèo luôn luôn trốn dưới cái trường kỷ khi có con chó trong phòng**”.*

Ghi điểm: Cho 1 điểm cho từng câu lập lại đúng. Sự lập lại phải cẩn thận chính xác. Phải cẩn thận những điểm sai khi bỏ sót (ví dụ, bỏ sót chữ “only”, “always”) và sự thay đổi hoặc thêm vào (ví dụ: “John là người mà được giúp đỡ hôm nay” thay đổi “trốn” thành “đã trốn”, xen lẫn số nhiều, v.v...)

8. **Nói năng lưu loát:**

Cách thực hiện: Người chấm thi đưa ra hướng dẫn sau: “*Hãy nói cho tôi càng nhiều càng tốt những chữ mà bạn có thể nghĩ ra được, mà chúng được bắt đầu với một chữ nào đó mà tôi chừa nửa sẽ cho bạn biết. Bạn có thể nói bất cứ chữ nào bạn muốn, ngoại trừ những danh từ riêng (như Bob hay là Boston), những con số, hay những chữ mà chúng bắt đầu cùng một âm nhưng khác phần đuôi, ví dụ như love, lover, loving. Tôi sẽ nói bạn ngừng lại sau một phút. Bạn sẵn sàng chưa? [ngừng]. Bây giờ, hãy nói cho tôi những chữ bắt đầu bằng từ F, nói càng nhiều càng tốt. [thời gian là 60 giây]. Hãy ngừng lại”.*

Ghi điểm: Cho 1 điểm nếu người được thử nghiệm nói được 11 chữ hay nhiều hơn trong 60 giây. Phải ghi nhận hết phần trả lời cho đến giây phút cuối cùng.

9. **Ý niệm:**

Cách thực hiện: Người chấm thi hỏi người được thử nghiệm giải thích về điểm giống nhau của một đôi chữ, bắt đầu với ví dụ: “*Hãy nói cho tôi biết trái cam và quả chuối giống nhau ở điểm nào?*”. Nếu người được thử nghiệm trả lời một cách cụ thể, thì hãy hỏi thêm một lần nữa: “*Một cách khác, bạn nói cho tôi biết chúng giống nhau ở điểm nào?*”. Nếu người được thử nghiệm không trả lời đúng (là trái cây) thì hãy nói là: “*Đúng, và chúng cùng là loại trái cây*”. Đừng đưa ra thêm bất cứ chỉ dẫn nào hay sự rõ nghĩa nào.

Sau lần thực tập, hãy nói: “*Bây giờ, bạn hãy cho tôi biết xe lửa và xe đạp giống nhau ở điểm nào?*” Theo dõi những câu trả lời của người được thử nghiệm lần thứ hai, nói rằng: “*Bây giờ, bạn nói cho tôi biết cái thước và đồng hồ giống nhau ở điểm nào?*”. Đừng đưa ra thêm bất cứ chỉ dẫn nào hay sự rõ nghĩa.

Ghi điểm: Chỉ cho điểm ở lần so sánh thứ hai. Cho một điểm đối với từng câu đúng. Những câu trả lời sau đây được chấp nhận:

Xe lửa- xe đạp= là phương tiện di chuyển, du lịch, bạn dùng cả hai;

Cái thước- đồng hồ= dụng cụ đo lường, dùng để đo đạc.

Những câu trả lời như sau đây **không được** chấp nhận: Xe lửa-xe đạp= chúng có bánh xe; cái thước-đồng hồ= chúng có những con số.

10. Châm chap khi nhớ lại:

Cách thực hiện: Người chấm thi đưa ra hướng dẫn sau: “*Lúc này, tôi đã đọc vài chữ cho bạn mà tôi yêu cầu bạn phải nhớ. Hãy nói cho tôi những chữ mà bạn nhớ được càng nhiều càng tốt. Đánh dấu (✓) trong khung vuông cho từng chữ nhớ lại đúng mà không cần sự gợi ý.*”

Ghi điểm: Cho một điểm đối với từng chữ được nhắc lại tự nhiên **không cần một ám hiệu nhắc nhở nào.**

Phản hướng dẫn thêm nếu cần

Theo sau thử nghiệm nhắc lại không bị vấp vấp, khuyến khích người được thử nghiệm nói về phạm vi ý nghĩa của chữ với những gợi ý sau đây cho những chữ không được nhắc lại.

Đánh dấu vào ô vuông nếu người được thử nghiệm nhớ được chữ với sự trợ giúp của những chữ ở cùng một phạm vi hoặc với sự chọn lựa đa dạng.

Khuyến khích người được thử nghiệm làm y như vậy đối với tất cả những chữ mà họ không nhắc lại được. Nếu họ không nhắc lại được chữ sau khi được gợi ý về phạm vi của chữ đó, thì thử nghiệm với phần chọn lựa đa dạng, dùng thí nghiệm hướng dẫn sau đây, “*Chữ nào của những chữ sau đây bạn nghĩ là cái MŨI, MẶT hay TAY?*”

Dùng gợi ý về phạm vi và sự chọn lựa đa dạng cho từng chữ khi thích hợp:

MẶT: gợi ý phạm vi: một phần của thân thể Chọn lựa đa dạng: Mũi, Mặt, Tay

NHUNG: gợi ý phạm vi: Một loại vải Chọn lựa đa dạng: Vải jean, vải sợi, vải nhung.

NHÀ THỜ: gợi ý phạm vi: Một loại kiến trúc Chọn lựa đa dạng: nhà thờ, trường học, bệnh viện

HOA CÚC: gợi ý phạm vi: Một loại hoa Chọn lựa đa dạng: Hoa hồng, hoa cúc, hoa tulip.

MÀU ĐỎ: gợi ý phạm vi: màu sắc Chọn lựa đa dạng: màu đỏ, màu xanh dương, màu xanh lá cây.

Ghi điểm: Không cho điểm đối với những chữ nhắc lại được gợi ý. Sự gợi ý chỉ được dùng như một tài liệu lâm sàng và có thể thêm dữ kiện về loại rối loạn trí nhớ cho người diễn giải thử nghiệm. Sự khiếm khuyết về trí nhớ do không thành công khi cố nhớ lại một điều gì. Điều này có thể được cải tiến với những sự gợi ý. Đối với việc khiếm khuyết trí nhớ vì không thể mã hóa sự kiện, thì dù có sự gợi ý đi chăng nữa, cũng không thể cải tiến được.

11. Sự định hướng:

Cách thực hiện: Người chấm thi đưa ra chỉ dẫn sau: “*Nói cho tôi biết ngày của hôm nay*”. Nếu người được thử nghiệm không trả lời trọn vẹn, thì hãy nhắc bằng cách nói rằng: “*Nói cho tôi [năm, tháng, ngày thật đúng và ngày trong tuần]*”. Sau đó nói thêm: “*Bây giờ bạn nói cho tôi tên của nơi này và nó thuộc thành phố nào*”.

Ghi điểm: Cho 1 điểm đối với mỗi phần trả lời đúng. Người được thử nghiệm phải nói đúng ngày và đúng chỗ (tên của bệnh viện, phòng khám, văn phòng). Không cho điểm nào nếu người được thử nghiệm nói sai ngày nào và ngày bao nhiêu.

TỔNG SỐ ĐIỂM: Cộng tất cả số điểm ghi bên tay phải. Cộng thêm 1 điểm cho người nào có 12 năm học hoặc ít hơn. Số điểm tối đa có thể là 30 điểm. Tổng số điểm sau cùng là 26 hay cao hơn thì được ghi nhận là bình thường.